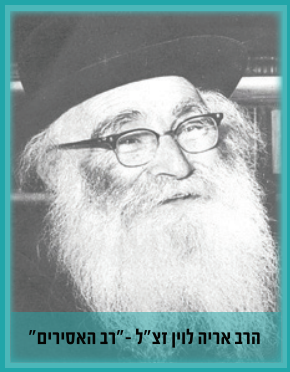
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

פרשת ויצא

ט' כסלו תשפ"ב

גליון מספר 236

דרך חיים

בפרשתנו מסופר על הולדת השבטים. "וירא ה' כי שנואה לאה ויפתח את רחמה ורחל עקרה" (בראשית כט לא) עד אשר שלושת הבנים נקראים על שם עניין זה של היחס שבין יעקב ללאה: "ותקרא שמו ראובן כי אמרה כי ראה ה' בעניי כי עתה יאהבני אישי. ותהר עוד ותלד בן ותאמר כי שמע ה' כי שנואה אנכי ויתן לי גם את זה ותקרא שמו שמעון. ותהר עוד ותלד בן ותאמר עתה הפעם ילוה אישי אלי כי ילדתי לו שלשה בנים" (שם לב - לד). אמנם בלידת יהודה כבר קראה לאה שמו יהודה משום "הפעם אודה את ה' על כן קראה שמו יהודה" (שם לה) שכן "שנטלתי יותר מחלקי, מעתה יש לי להודות" (רש"י שם).

לכאורה על האדם להודות לה' יתברך על כל נשימה ונשימה, ומדוע לא ראתה לאה לנכון להודות על כל אותן הלידות שקדמו ללידת יהודה? מבאר המדרש (בראשית רבה עא ד): "ר' ברכיה בשם ר' לוי: (לאה נמשלה) לכהן שירד לגורן נתן לו א' כור של מעשר ולא החזיק לו טובה ואחד נתן לו קומץ של חולין והחזיק לו טובה אמר ליה אדוני הכהן אני נתתי לך כור וזה לא נתן לך אלא קומץ ואתה מחזיק לו טובה אמר ליה את מחלקי נתת לי אבל זה נותן לי משלו לפיכך אני מחזיק לו טובה, כך לפי שהיו אמהות סבורות שזו מעמדת שלשה וזו מעמדת שלשה, וכיון שילדה לאה בן ד' אמרה הפעם אודה את ה'". מדוע ראתה לאה להודות רק כאשר עברה את המידה הראויה לכל אחת מנשותיו של יעקב, שכן כל לידה ולידה היא בגדר חסדי שמים.

במסכת ברכות (ז:) מתבארת זוית נוספת בהודאתה של לאה. "אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי: מיום שברא הקדוש ברוך הוא את עולמו לא היה אדם שהודה להקדוש ברוך הוא עד שבאתה לאה והודתו, שנאמר "הפעם אודה את ה'"". כשמתבוננים בכתובים רואים כי עוד קודם לאה הייתה הודאה בעולם, כמו אצל אליעזר שהשתחווה לה' כאשר ראה כי הצליח את דרכו למצוא את האשה הראויה לבן אדונו. אלא שכוונת רשב"י היא שישנה ייחודיות בהודאתה של לאה שלא הייתה בעולם עד אליה.

בתפילת "על הניסים" שאנו מזכירים בחנוכה ובפורים נראה כי ישנן הרבה מילים נרדפות חוזרות "על הניסים, ועל הפורקן, ועל הגבורות, ועל התשועות, ועל המלחמות". אלא שכל ביטוי מביטויי הניסים שנעשו עמנו בימים ההם בזמן הזה הוא מיוחד במינו. בהודאתנו על המלחמות איננו מודים על עצם המלחמה, שודאי איננה טובה כשלעצמה, אלא בעיקר על נס התשועה שניצלנו מהמלחמה.

המשך בעמוד הבא

הגליון מוקדש לעילוי נשמת

שרה בת יעקב ז"ל

טלפון: 1700-700-999 | **דוא"ל:** ish.tsadik@gmail.com | **אתר:** www.ish-tsadik.org.il

הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

דרך חיים

על כך מוסבת הודאתנו, על נס הנצחון והיציאה מהמלחמה. אמנם אם נתבונן בדברי הגמרא (שבת יג:) נראה כי ניתן להבין באופן אחר: "תנו רבנן: מי כתב מגילת תענית? אמרו: חנניה בן חזקיה וסיעתו, שהיו מחבבין את הצרות. אמר רבן שמעון בן גמליאל: אף אנו מחבבין את הצרות, אבל מה נעשה, שאם באנו לכתוב - אין אנו מספיקין". נראה מדבריהם כי יש חיבוב לעצם הצרות, ולא רק ליציאה מהן.

מבאר השפת אמת כי אם אדם בשעת הצרה כעס ורטן אינו בגדר 'מחבב את הצרות'. אך אם אדם גם בשעת הצרה עצמה הצדיק עליו את הדין, והכיר כי יש דיין שמסבב את עצם הצרה באופן מדויק, ממילא בשעת תום הצרה הוא יודה מעומקא דליבא לא רק על סופה של הצרה, אלא גם על העובדה שעבר את הצרה עצמה. זוהי הודיה שלמה ואמיתית. כשהגמרא רוצה לבאר לנו את אופיים המיוחד ומעלתם הגדולה של כותבי 'מגילת תענית' היא מתארת אותם כ'מחבבין את הצרות', לומר לנו כי מדובר באנשים בעלי הודיה שלמה ואמיתית. זה מה שנאמר (מגילה כה.): "חייב אדם לברך על הרעה כשם שהוא מברך על הטובה", ופסק מרן השלחן ערוך (אורח חיים רכב ג): "חייב אדם לברך על הרעה בדעת שלמה ובנפש חפצה, כדרך שמברך בשמחה על הטובה, כי הרעה לעובדי השם היא שמחתם וטובתם, כיון שמקבל מאהבה מה שגזר עליו השם נמצא שבקבלת רעה זו הוא עובד את השם, שהיא שמחה לו".

ללאה ישנה הרגשה לא טוב בפתיחת מערכת היחסים עם יעקב, מרגישה היא כי ישנו פער בין יחסו של יעקב לרחל ליחסו אליה. ודאי לאה הודתה לה' על כל בן ובן אותו זכתה ללדת, אך רק בלידת יהודה הכירה לאה שדווקא בגלל הקושי ותחושתה כי שנואה היא זכתה לבנה הרביעי - יהודה. על כך קמה לאה והודתה בלב שלם, לא הודיה על הלידה בלבד, כי אם הכרה שהצרה עצמה הייתה חלק בלתי נפרד מהטוב לו זכתה, הזכייה בבן רביעי. זוהי הודיה מושלמת. ודאי שעוד טרם הודיה זו הייתה הודיה בעולם, כדוגמת אליעזר עבד אברהם. אך הודיות אלו היו הודיות על דברים שגרתיים, בקשה שנתמלאה והשפעת טובה וברכה לאדם. אמנם הודאתה של לאה היא הודאה שנושאת בתוכה את ההכרה כי אף הצרה שהייתה קודם לכן היא עצמה הייתה הגורם לטובה שבאה בעקבותיה.

מעין דבר זה מתקיים גם בכלל עם ישראל. אומר ישעיהו הנביא על הגאולה העתידה: "ואמרת ביום ההוא אודך ה' כי אנפת בי ישב אפך ותנחמני" (יב א). הגאולה זוקקת גאולה גם מצד עצמה, אך מי שיזכה בעת הגאולה להביט על צרות הגלות - "כי אנפת בי" במבט הראוי, כיצד הן חלק בלתי נפרד מטובת הגאולה הוא יודה מעומק הלב בהודאה שלמה. לאה היא זו שלימדה אותנו כיצד להודות לה' דווקא במה ש"אנפת בי". מלאה יצא יהודה, ממנו יצא דוד המלך שלימדנו לאורך כל ספר תהלים כיצד להודות גם בשעות קשות, בברחו מפני אבשלום (תהלים ג),

המשך בעמוד הבא

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

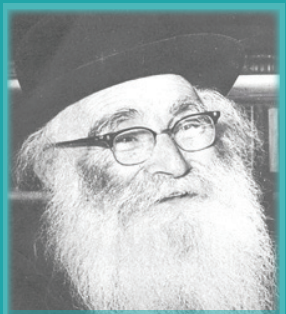

הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

דרך חיים

כיצד גם בגיא צלמות בשבטך כמו במשענתך יש נחמה (שם כג). גם על הגלות וחורבן בית המקדש מסוגל דוד להודות ולזמר בלב שלם - "מזמור לאסף אלהים באו גוים בנחלתך טמאו את היכל קדשך שמו את ירושלם לעיים" (שם עט א). כל זה בא מכח הטבע המיוחד אותו טבעה לאה בבניה להודות על כל דבר ועניין.

שבת שלום!

טלפון: 1700-700-999 | **דוא"ל:** ish.tsadik@gmail.com | **אתר:** www.ish-tsadik.org.il

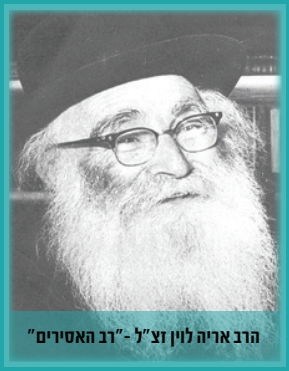
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

בדרכו של ר' אריה

מספר דוד בן יוסף:

"אתה זוכר את ר' אריה לוין?" שאלני אבא. "בוודא שאני זוכר", אמרתי, "הלא הוא היה מחנך שלי".

"מה הוא לימד אותך?", שאל אבא. ואני אמרתי: "הוא לא לימד ממש, הוא לא היה מורה שלי, רק מעין מפקח."

אבל משהו בכל זאת, למדתי מר' אריה. ביום חורף אחד, הייתי ילד בן תשע, הלכתי ברחוב אוסישקין וראיתי מרחוק את ר' אריה צועד מולי. לא חשבתי שר' אריה יכיר אותי או ישים לב אליי, ילד אחד אלמוני מתוך אלפי תלמידים שלמדו בתלמוד-תורה "עץ חיים". והנה אני רואה שר' אריה נעצר לידי, מביט בי בעיניים הטובות שלו, כאילו הייתי אוצר. כאילו הייתי האדם היחידי עלי אדמות. ר' אריה גוחן לעברי, לוקח את שתי ידי הקפואות אל תוך ידו הלוהטים מחום. ועד לרגע זה ממש אני מרגיש את זרם החום והאהבה שר' אריה הזרים אל תוכי בידיו, בעיניו ובקולו, ועד לרגע זה ממש אני שומעת את קולו החם והדואג אומר "דוידל, מה שלומך?", כאילו שום דבר אחר בעולם לא מעניין אותו. "אולי אתה מוכן לעשות טובה ליהודי זקן כמוני? אולי אתה מוכן לחזור הביתה לקחת מעיל? תראה איזה רוח חזקה נושבת, עוד מעט יירד גשם ואתה עלול, חס וחלילה להצטנן".

"ואני הרגשתי כי עם החום הנפלא שר' אריה הזרים אל תוכי, כבר לא אצטנן לעולם. עכשיו, שאתה שואל אותי אבא מה למדתי מר' אריה, אני חושב שלמדתי ממנו לאהוב. אולי זה לא היה לימוד, אני לא יודע אם אפשר בכלל ללמוד לאהוב. אני חושב שר' אריה פשוט זרע בי את הזרע של

המשך בעמוד הבא

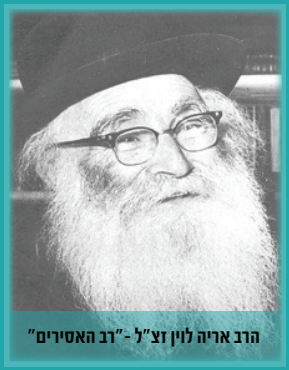
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

בדרכו של ר' אריה

אהבה, זרע שהניב פרי כעבור הרבה הרבה שנים. אני חושב שר' אריה העניק לי כוח לאהוב, זה הכל".

"זה הכל", חזר אבא על דברי וחיוך החל להאיר את פניו העייפות, "כוח לאהוב". אבא התיישב ליד השולחן, מזג לעצמו כוס מים מהקנקן ואמר, ספק לעצמו ספק לי: "בכל אחד מאיתנו טמון ר' אריה".

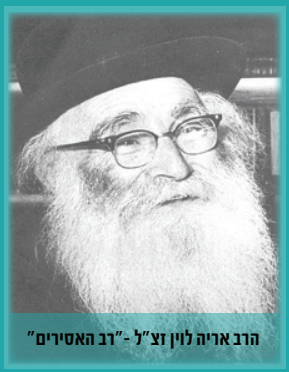
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

בשבוע שעבר עסקנו בטעויות שונות בהזכרת שבתות וימים טובים בברכת המזון, לשם השלמת הדברים נדון מה הדינים באדם ששכח לחלוטין את הוספת הזכרות אלו בברכתו.

פסק מרן השלחן ערוך (אורח חיים קפח ו):

"טעה ולא הזכיר של שבת- אומר: "ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם שנתן שבתות למנוחה לעמו ישראל באהבה לאות ולברית ברוך אתה ה' מקדש השבת".

ואם טעה ולא הזכיר של יום טוב- אומר: "ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר נתן ימים טובים לישראל לששון ולשמחה את יום חג פלוני הזה ברוך אתה ה' מקדש ישראל והזמנים".

ואם חל יום טוב בשבת- אומר: "(ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם) שנתן שבתות למנוחה לעמו ישראל באהבה לאות ולברית וימים טובים לששון ולשמחה את יום חג פלוני הזה ברוך אתה ה' מקדש השבת וישראל והזמנים"".

וברכות אלו אומרים אותם בשם ומלכות, וכל זה הוא אחר שחתם "בונה ברחמיו ירושלים אמן" טרם שפתח בברכת 'הטוב והמטיב'. אך אדם שהחל בברכת הטוב ומהטיב - חוזר לראש ברכת המזון על מנת לאמרה כתקנה עם ההזכרות המיוחדות לימים אלו.

אמנם דין זה הוא דווקא בברכת המזון הבאה אחר סעודה שחייבים בה מבחינה הלכתית. לכן כתבו כמה מפוסקי עדות המזרח (הבן איש חי (חקת), כף החיים (קפח כד), יחוה דעת (ה לו)) שכיוון שאין חובת סעודה מדאורייתא אלא בליל הסדר ובליל יום-טוב הראשון של סוכות הרי שאין ההזכרה חלה אלא מדברי חכמים, ומשכך כיוון ששכח להזכיר את ההזכרות הראויות לאותם מועדים - אינו חוזר לראש הברכה כלל. אך בני אשכנז וחלק מבני ספרד נוהגים שדין זה חל בשתי הסעודות הנהוגות מדי יום טוב- סעודה אחת בערב וסעודה אחת ביום, ואם אכל סעודה נוספת בערב או ביום אינו חוזר באם שכח את ההזכרות המיוחדות לאותו יום (משנה ברורה קפח כו).

אמנם בשבת שישנו חיוב ג' סעודות השוכח ולא התחיל את ברכת 'הטוב והמטיב' אומר את הנוסח המוזכר בדברי השלחן ערוך, ואם שגה ולא אמרו שב לראש ברכת המזון כדין סעודות המחוייבות מכח

המשך בעמוד הבא

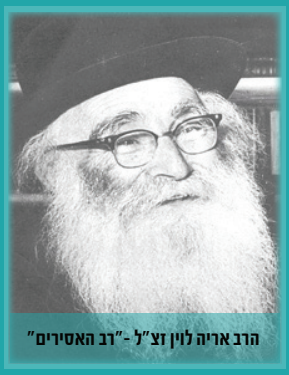
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

קדושת היום. אמנם בסעודה שלישית אם כבר שקעה השמש כיוון שהוא ספק האם הברכה נגררת אחר שעת תחילת הסעודה או לא - מזכיר את נוסח הברכה בלא שם ומלכות, ואם שגה ולא הזכיר עד שהתחיל 'הטוב והמטיב' שוב אינו חוזר.

טלפון: 1700-700-999 | דוא"ל: ish.tsadik@gmail.com | אתר: www.ish-tsadik.org.il

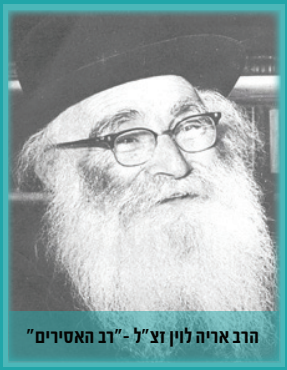
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

שו"ת

עם הרב חיים אידלס

שאלה | מדוע מברכים על גפילטע-פיש "שהכל" ולא "בורא מיני מזונות" שהרי יש בתוכו פירורי קמח?

תשובה | משום שהפירורים נועדו רק לדבק את המאכל ולא לתת טעם, וממילא בזה לא אומרים שטעם דגן לא בטל (וכן כתב כתשובה לשאלה זו המהרש"ג (ח"ב סי' לב)).

שאלה | מה מברכים על במבה?

תשובה | מברכים "שהכל נהיה בדברו", כפי שמברכים גם על קורנפלקס העשוי מקמח תירס, משום שנאבד להם לגמרי כל זכר וצורה של פרי או ירק, כפסק מרנן הגר"מ פיינשטיין (אגרות משה ח"א סי' קיד) והגר"ש וואזנר (שבט הלוי ח"ח סי' לו). אבל אם אותם פתיתי תירס לא נטחנו למעין קמח אלא יובשו בכל דרך שהיא המאכל נחשב כתירס עצמו, וממילא ברכתו כברכת התירס "בורא פרי האדמה". וכן הוא בשאר מאכלים מירקות ופירות.

טלפון: 1700-700-999 | דוא"ל: ish.tsadik@gmail.com | אתר: www.ish-tsadik.org.il